

“Ο Μυστικός Δείπνος είναι η εσχατολογική αποκάλυψη της σωτηριώδους αγάπης του Θεού”

/ Γνώμες

Πρωτοπρεσβύτερος Αλέξανδρος Σμέμαν (†)

Δύο βασικά γεγονότα χαρακτηρίζουν τις ιερές ακολουθίες της Αγίας και Μεγάλης Πέμπτης: ο Μυστικός Δείπνος του Κυρίου Ιησού Χριστού με τους μαθητές Του και η προδοσία του Ιούδα. Το βαθύτερο νόημα και των δύο αυτών γεγονότων είναι η αγάπη. Ο Μυστικός Δείπνος είναι η εσχατολογική αποκάλυψη της σωτηριώδους αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο, της αγάπης που είναι η καρδιά της σωτηρίας. Η προδοσία του Ιούδα αποκαλύπτει ότι η αμαρτία, ο θάνατος και η αυτοκαταστροφή οφείλονται επίσης στην αγάπη· αλλά σε μία αγάπη καταστροφική, μία αγάπη που διαιρεί, διαλύει και οδηγεί εκεί που κάθε άλλο παρά αγάπη κυριαρχεί. Ακριβώς εδώ βρίσκεται το μυστήριο τούτης της μοναδικής ημέρας, της Μεγάλης Πέμπτης. Οι ιερές ακολουθίες της, όπου το φως και το σκοτάδι, η χαρά και η λύπη είναι παράξενα αναμειγμένα, μας προκαλούν σε μία επιλογή από την οποία εξαρτάται ο τελικός προορισμός του καθενός από μας.

«Προ δε της εορτής του Πάσχα ειδώς ο Ιησούς ότι ελήλυθεν αυτού η ώρα... αγαπήσας τους ιδίους τους εν τω κόσμω, εις τέλος ηγάπησεν αυτούς...» (Ιω. 13, 1). Για να καταλάβουμε το νόημα του μυστικού Δείπνου θα πρέπει να τον δούμε σαν τέλος της μεγαλειώδους ενέργειας της Θείας Αγάπης, η οποία άρχισε με τη δημιουργία του κόσμου και τώρα ολοκληρώνεται με το Θάνατο και την Ανάσταση

του Χριστού.

«Ο Θεός αγάπη εστίν» (Α΄ Ιω. 4, 8). Και το πρώτο δώρο της Αγάπης ήταν η ζωή. Το νόημα και το περιεχόμενο της ζωής ήταν η κοινωνία. Για να ζήσει ο άνθρωπος έπρεπε να τρώει και να πίνει, να συμμετέχει στη ζωή του κόσμου. Έτσι ο κόσμος ήταν θεία αγάπη που έγινε τροφή, έγινε Σώμα του ανθρώπου. Και όντας ζωντανός, δηλαδή συμμετέχοντας στον κόσμο, ο άνθρωπος έπρεπε να ζει σε κοινωνία με τον Θεό, να βρει νόημα στον Θεό, να βρει σ' Αυτόν το περιεχόμενο και το τέλος της ζωής του. Κοινωνία με τον κόσμο – το δημιούργημα του Θεού – ήταν πραγματική κοινωνία με τον Θεό.

Ο άνθρωπος έλαβε την τροφή του από τον Θεό και κάνοντάς την σώμα του και ζωή του, πρόσφερε ολόκληρο τον κόσμο στον Θεό μεταμορφώνοντάς τον σε ζωή «εν Χριστώ». Η αγάπη του Θεού έδωσε στον άνθρωπο ζωή, η αγάπη του ανθρώπου για τον Θεό μεταμόρφωσε αυτή τη ζωή σε κοινωνία με τον Θεό. Αυτός ήταν ο Παράδεισος. Η ζωή στον παράδεισο ήταν, πραγματικά, ευχαριστιακή. Μέσα από τον άνθρωπο και την αγάπη του για τον Θεό, όλη η δημιουργία επρόκειτο να αγιαστεί και να μεταμορφωθεί σ' ένα μυστήριο της Θείας Παρουσίας και ο άνθρωπος θα ήταν ο λειτουργός αυτού του μυστηρίου.

Με την αμαρτία όμως ο άνθρωπος έχασε αυτή την ευχαριστιακή ζωή. Την έχασε γιατί έπαψε να βλέπει τον κόσμο σαν μέσο επικοινωνίας με τον Θεό, και τη ζωή του σαν ευχαριστία, σαν λατρεία και ευγνωμοσύνη... Αγάπησε τον εαυτό του για τον εαυτό του και τον κόσμο για τον κόσμο. Έκανε τον εαυτό του και τον κόσμο αυτοσκοπό. Αγάπησε τόσο τον εαυτό του ώστε τον έκανε το κέντρο, το περιεχόμενο και το τέλος της ύπαρξής του. Πίστεψε ότι η πείνα και η δίψα του, δηλαδή η εξάρτηση της ζωής του από τον κόσμο, θα μπορούσε να ικανοποιηθεί από αυτόν τον κόσμο, από την τροφή που προσφέρει ο κόσμος. Αλλά ο κόσμος και η τροφή, από τη στιγμή που αποχωρίζονται από το αρχικό μυστηριακό νόημά τους –σαν μέσα επικοινωνίας με τον Θεό– από τη στιγμή που δεν προσλαμβάνονται σαν δώρα του Θεού και δεν ικανοποιούν την πείνα και τη δίψα για τον Θεό, παύουν να προσφέρουν κάποια ικανοποίηση και κάποιο πλήρωμα. Με άλλα λόγια, όταν ο Θεός δεν είναι πια το αληθινό περιεχόμενο και το νόημα της ζωής του κόσμου, παύει να ικανοποιείται η πείνα και η δίψα γιατί ο κόσμος δεν έχει αυτοζωή... Έτσι τοποθετώντας σ' αυτά την αγάπη του ο άνθρωπος ξέκοψε από το μόνο αντικείμενο όλης της αγάπης, όλης της πείνας, όλων των επιθυμιών. Και πέθανε. Πέθανε γιατί ο θάνατος είναι η αναπόφευκτη «αποσύνθεση» της ζωής της ξεκομμένης από τη μόνη πηγή και το αυθεντικό περιεχόμενο.

Ο άνθρωπος αντί να βρει ζωή σ' αυτόν τον κόσμο και στην τροφή που του προσφέρει ο κόσμος, βρήκε το θάνατο. Η ζωή έγινε πια κοινωνία με το θάνατο αντί

να μεταμορφώνει τον κόσμο μέσα από την πίστη, την αγάπη, τη λατρεία του Θεού και την κοινωνία μαζί Του. Ο άνθρωπος υποτάχτηκε εξ ολοκλήρου στον κόσμο, έπαψε να είναι ο λειτουργός του και έγινε ο σκλάβος του. Με την αμαρτία του ολόκληρος ο κόσμος έγινε ένα απέραντο νεκροταφείο όπου οι άνθρωποι είναι καταδικασμένοι σε θάνατο διότι είναι «καθήμενοι εν χώρα και σκιά θανάτου...» (Ματθ. 4, 16).

Αν και ο άνθρωπος πρόδωσε, ο Θεός όμως έμεινε πιστός στον άνθρωπο, δεν έστριψε τα νώτα του. «Ου γαρ απεστράφης το πλάσμα σου εις τέλος, ο εποίησας Αγαθές, ουδὲ επελάθου έργου χειρών σου, ἀλλ' επεσκέψω πολυτρόπως δια σπλάχνα ελέους σου». (Ευχὴ ἀπὸ τῆς Θεῆς Λειτουργίας τοῦ Μεγ. Βασιλείου). Ἐνα καινούργιο θεϊκό ἔργο ἀρχισε· τὸ ἔργο τῆς ἀπολύτρωσης καὶ τῆς σωτηρίας. Καὶ ολοκληρώθηκε, τὸ ἔργο αὐτό, με τὸν Χριστό, τὸν Υἱό τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος, γιὰ νὰ ἐπανορθώσει τὸν ἄνθρωπο στὸ «ἀρχαῖο κάλλος» τοῦ καὶ νὰ ἐπαναφέρει τὴ ζωὴ στὸ ἐπίπεδο τῆς κοινωνίας με τὸν Δημιουργό τῆς, ἐγένετο Ἄνθρωπος. Προσέλαβε τὴν ἀνθρώπινη φύση μας με ὅλα τὰ χαρακτηριστικά τῆς: τὴν πείνα, τὴ δίψα, τὴ λαχτάρα γιὰ ἀγάπη, γιὰ ζωὴ. Στὸ πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπίσαντος Χριστοῦ ἀποκαλύφθηκε ἡ ἀληθινὴ ζωὴ ἡ ὁποία εἶχε ἀρχικὰ δοθεῖ στὸν ἄνθρωπο σαν πλήρης καὶ τέλεια Εὐχαριστία, σαν πλήρης καὶ τέλεια κοινωνία με τὸν Θεό. Ὁ Θεάνθρωπος Χριστός ἀρνήθηκε τὸν βασικό ἀνθρώπινο πειρασμό: νὰ ζήσει «ἐπ' ἄρτω μόνο». Ἀποκάλυψε ὅτι ὁ Θεός καὶ ἡ Βασιλεία Του εἶναι ὁ πραγματικὸς ἄρτος, ἡ πραγματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ τὴν τέλεια εὐχαριστιακὴ Ζωή, τὴ γεμάτη ἀπὸ τὸν Θεό –καὶ κατὰ συνέπεια θεῖα καὶ ἀθάνατη ζωή– τὴν ἔδωσε σὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς Του. Δηλαδή οἱ πιστοὶ στὸν Θεό βρίσκουν σ' Αὐτόν τὸ νόημα καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς ζωῆς τους. Ἀκριβῶς αὐτό εἶναι τὸ βαθύτερο, τὸ υπέροχο νόημα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός πρόσφερε τὸν ἑαυτό Του σαν τὴν ἀληθινή, τὴν οὐσιαστικὴ τροφή τοῦ ἀνθρώπου, γιὰτὶ ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ζωὴ. Ἐτσι ἡ κίνησις τῆς Θεῆς Ἀγάπης ποὺ εἶχε ἀρχίσει στὸν Παράδεισο με τὴν προσφορὰ τοῦ Θεοῦ «ἀπὸ παντός ξύλου ἐν τῷ Παραδείσῳ βρώσει φάγη» (γιὰτὶ τροφή εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου) φτάνει τώρα στὴν ἀποκορύφωσή της με κείνο τὸ θεϊκό «λάβετε, φάγετε, τούτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου...» (γιὰτὶ ὁ Θεός εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου). Ὁ Μυστικὸς Δείπνος, λοιπόν, εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἀποκατάστασις τῆς ζωῆς σαν Εὐχαριστία καὶ Κοινωνία.

Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ὥρα τῆς ἐσχάτης Ἀγάπης εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐσχάτης προδοσίας. Ὁ Ἰούδας ἐγκαταλείπει τὸ φῶς ποὺ πλημμύριζε τὸ «Μέγα Ἀνώγαιον» καὶ μπαίνει στὸ σκοτάδι. «Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος εὐθέως ἐξήλθεν· ἦν δὲ νύξ» (Ἰω. 13, 30). Γιὰτὶ ἔφυγε; Διότι ἀγαπούσε, ἀπαντᾷ τὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ αὐτὴ ἡ

μοιραία (θανατηφόρα) αγάπη τονίζεται επαναληπτικά στους ύμνους της Μεγάλης Πέμπτης. «Ο τρόπος σου δολιότητος γέμει, παράνομε Ιούδα· νοσών γαρ φιλαργυρίαν, εκέρδησας μισανθρωπίαν· ει γαρ πλούτον ηγάπας, τί τω περί πτωχείας διδάσκοντι εφοίτας; ει δε και εφίλεις, ίνα τί επώλεις τον ατίμητον;...». Δεν έχει σημασία το γεγονός ότι αντικείμενο της αγάπης του Ιούδα ήταν ο «χρυσός». Ο χρυσός, το χρήμα εδώ αντιπροσωπεύει όλες τις διεστραμμένες και καταστρεπτικές αγάπες που οδηγούν τον άνθρωπο στην άρνηση του Θεού. Είναι, στην πραγματικότητα αγάπη κλεμμένη από τον Θεό και ακριβώς γι' αυτό ο Ιούδας είναι ο κλέφτης. Και όταν κάποιος δεν αγαπάει τον Θεό και γενικά η αγάπη του δεν προέρχεται από τον Θεό, ακόμα και τότε ο άνθρωπος αγαπάει και επιθυμεί –γιατί είναι δημιουργημένος ν' αγαπάει και η αγάπη είναι η φύση του– αλλά ένα σκοτεινό και αυτοκαταστροφικό πάθος τον οδηγεί στο θάνατο.

Κάθε χρόνο καθώς γιορτάζουμε τη μεγάλη αυτή ημέρα της Αγίας Πέμπτης και βυθιζόμαστε στο ατέρμονο φως της και στα απύθμενα βάθη των νοημάτων της ημέρας αυτής, η ίδια αποφασιστική ερώτηση απευθύνεται στην καθένα από μας: εγώ ανταποκρίνομαι στην αγάπη του Θεού και την αποδέχομαι σαν ζωή μου, ή ακολουθώ τον Ιούδα μέσα στο σκοτάδι της νύχτας του;

(π. Αλεξάνδρου Σμέμαν, Η Μεγάλη εβδομάδα, Εκδ. Ακρίτας-αποσπάσματα)